

τοῦ τείχους ἦτο ὅσον ἀπηρείτετο ἵνα διέλθωσιν ἐν ἀνέσει δύο ἄμπεραι, ἦτοι πιθανῶς ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 14 ἢ 15 ποδῶν. «Ἐντὸς δέ, ἐξακολουθεῖ ὁ ἱστορικός, οὔτε χάλιξ οὔτε πηλὸς ἦν ἀλλὰ ξυμφωδομημένοι μεγάλοι λίθοι, καὶ ἐν τομῇ ἐγγώνιοι, σιδήρω πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν καὶ μολύβδω δεδεμένοι». Τὸ κολοσσαῖον τοῦτο τεῖχος κατέστη λοιπὸν τρόντι ἀπόρθητον, ὁ δὲ Πειραιεὺς ἀπέβη ἔνεκα αὐτοῦ οὐ μόνον ναύσταθμος πολεμικός ἰσχυρότατος ἀλλὰ καὶ ἐμπορεῖον ἀσφαλέστατον, εἰς ὃ ἤλθον νὰ ἀποκατασταθῶσιν ἄπειροι ξένοι, οἱ καλούμενοι μέτοικοι, οἵτινες διὰ τῆς ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας αὐτῶν συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὸν θαυμάσιον τῆς ὅλης χώρας πλουτισμόν.

Ἐνῶ δὲ ἔπραττον τὰ μεγάλα ταῦτα ἔργα, οἱ Ἀθηναῖοι μετεῖχον συγχρόνως τῆς ἐκστρατείας ἣν ἐπεχείρησαν κατὰ τῶν Περσῶν οἱ Ἕλληνες τῷ 478, ἐπὶ τὸν σπαρτιατὴν Πausanίαν καί, ἐνῶ ὅλη ἡ Πελοπόννησος δὲν ἔδωκε τότε εἰμὴ 20 τριήρεις, οἱ Ἀθηναῖοι μόνον ἔστειλαν 30 ὑπὸ τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν Κίμωνα. Ἀναλογιζόμενοι δὲ ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐγένετο ἐν μόλις ἔτος μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην καὶ μετὰ διετὴ ἐρήμωσιν τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀνὰ χεῖρας τὴν ὀχύρωσιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος πῶς νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὴν ἀνεξάντλητον τῆς φυλῆς ἐκαινῆς δραστηριότητα καὶ νὰ μὴ θεωρήσωμεν αὐτὴν ἀξίαν τῆς τύχης ἣτις τὴν περιέμενεν ; Ὁ ὑπὸ τὸν Πausanίαν στόλος, μεθ' οὗ συνετάχθησαν καὶ ἄλλαι τινὲς νησιωτικαὶ καὶ ἰωνικαὶ τριήρεις, πρῶτον μὲν ἔπλευσεν εἰς Κύπρον καὶ ἀπήλλαξε τὰς πλείστας αὐτῆς ἑλληνικὰς πόλεις ἀπὸ τῆς περσικῆς κυριαρχίας, ἔπειτα δὲ ἀνέκτησεν ἀπὸ τῶν Περσῶν τὸ Βυζάντιον, τὸ ὁποῖον ἐπέχει ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου ἦν θέσιν ἡ Σηστός ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ὥστε ἦδη ἡ ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ κοινωνία μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν ἀπὸ παντὸς ἐν τῷ μέσῳ κωλύματος.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου ἐπῆλθε γεγονός ἐσπουδαιότατον, κατὰ τοῦτο μάλιστα, ὅτι ἀπέβη ἡ ἄμεσος ἀφορμὴ τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Pausanίας, ὅστις ἅμα μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην ἔδειξεν ὀπόσον ἦτο κενόδοξος, κατήντησεν ἔκτοτε ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀλλότριος τοῦ σπαρτιατικοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, διὰ τὸν πλοῦτον τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῶν λαφύρων ἐκτίρατο ὥστε ἐπὶ τέλους, μὴ ἀνεχόμενος νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἀπεράσισε νὰ ἀρξῇ αὐτῆς ὡς δεσπότης, τῇ συνδρομῇ τοῦ μεγάλου βασιλέως. Μετὰ τὴν ἄλωσιν λοιπὸν τοῦ Βυζαντίου πέμπτει πρὸς τὸν Ξέρξην τινὰς τῶν ἐπισήμων αἰχμαλώτων, τῶν αὐτόθι ληφθέντων, καὶ ἐπιστολὴν, ἣτις διασωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου διελάμβανε τὰ ἑξῆς: «Pausanίης ὁ ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης τοὺςδε τέ σοι χαρίζεσθαι βουλόμενος ἀπολέμπει, δορὶ ἐλών' καὶ γνώμην ποιῶμαι, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ, θυγατέρα τε τὴν σὴν γῆμαι, καὶ σοὶ Σπάρτην τε καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ὑπόχειριον ποιῆσαι' δυνατὸς δὲ δοκῶ εἶναι ταῦτα πράξει μετὰ σοῦ βουλευόμενος. Εἰ οὖν τί σε τούτων ἀρέσκει, πέμπε ἄνδρα πιστὸν ἐπὶ θάλασσαν, δι' οὗ τὸ λοιπὸν τοὺς λόγους ποιησόμεθα'. Ὁ Ξέρξης εὐχαριστηθεὶς διὰ τὴν πρότασιν καὶ πέμψας διοικητὴν τῆς ἀντικρῆ τοῦ Βυζαντίου ἀσιανῆς παραλίης τὸν Ἀραβάζον, τὸν γνωστὸν τοῦ Μαρδονίου ὑποστράτηγον, ἀπέστειλε δι' αὐτοῦ εἰς τὸν Pausanίαν τὰ ἀκόλουθα, ὁμοίως ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου περισωθέντα εἰς ἡμᾶς: «Ὡς λέγει βασιλεὺς Ξέρξης Pausanίᾳ. Καὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς μοι πέραν θαλάσσης ἐκ Βυζαντίου διέσωσας κείσεται σοὶ εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἔσασεῖ ἀνάγκη, καὶ τοῖς λόγοις ταῖς ἀπὸ σοῦ ἀρέσκομαι. Καὶ σε μήτε νῦξ μῆθ' ἡμέρα ἐπισχέτω ὥστε ἀνεῖναι πράσσειν τι ὃν ἐμοὶ ὑποσχῆσθε ἡμετέροις καὶ ἀργύρου δαπάνην κεκωλύσθω μηδὲ στρατιᾶς πλήθει, εἴπερ δεῖ παραγί-